

Záróbeszámoló

A Kisebbségi nyelvek az urbanizáció folyamatában: a városi többnyelvűség összehasonlító vizsgálata sarkkörü őshonos közösségekben

(NKFI- K 112476)

Célok és azok megvalósulásai

Kutatásunk célja az volt, hogy a városokban élő őshonos kisebbségek nyelvi és kulturális identitásának alakulását elemezze arktikus városi őshonos kisebbségek körében. Megvizsgálja, hogy a kisebbségi közösségek tagjai milyen módon alkalmazkodnak a többnyelvű környezethez városi körülmények között. A kutatás három északi, arktikus város etnikai kisebbségeit érinti. Oroszországban két város (Dugyinka, Hanti-Manszijszk) és Finnországban egy város (Enontekiö) kisebbségeit vizsgáltuk.

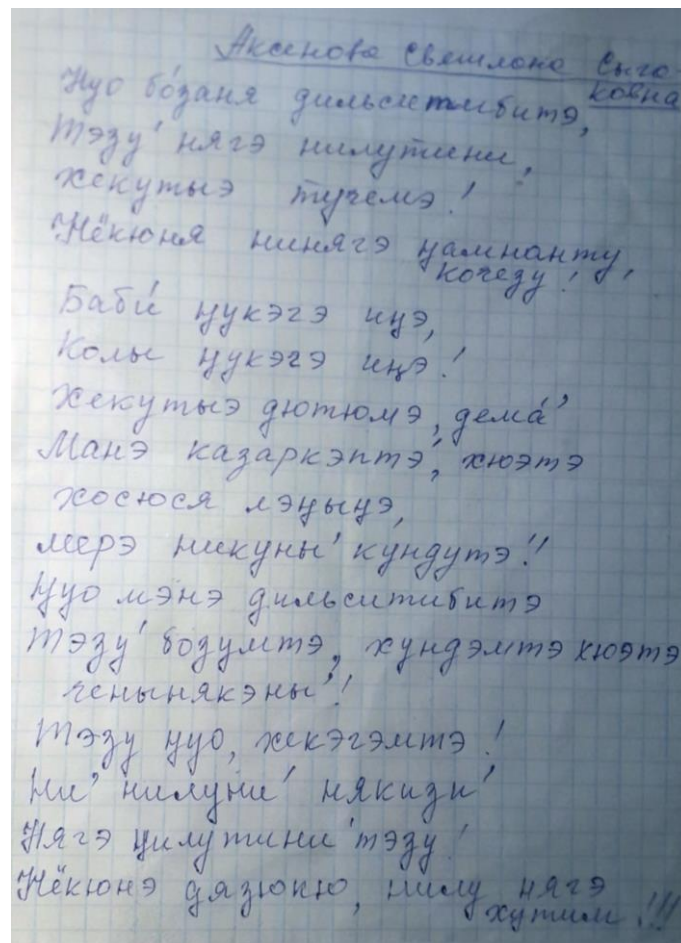
Kutatásunk középpontjában a nyelvi és kulturális identitás, valamint a kisebbségek többnyelvű városi környezetbe történő beilleszkedésének vizsgálata állt. Kiemelt kérdésként kezeltük a városban élő kisebbségek generációk közötti nyelvátadással kapcsolatos attitűdjeit és stratégiáit, az idős generációhoz tartozó beszélők folyamatban betöltött szerepét. Kutatásunk interdiszciplináris jellegű, sok esetben feszegettük a nyelvészet és antropológia határait.

A kutatómunka során a következő kérdésekre kerestünk válaszokat:

- (1) Milyen mértékben része a kisebbségi nyelv a kisebbségi identitásnak?
- (2) A kisebbségi identitásnak milyen más markereit tudják megőrizni azok a kisebbségi közösségek, melyek a városba költözés következtében elszakadtak hagyományos életmódjuktól és környezetükről?
- (3) Milyen attitűdjeik vannak a városban élő kisebbségeknek a kisebbségi nyelvvel kapcsolatban?
- (4) Milyen módon tükrözik a nyelvvel kapcsolatos attitűdök a nyelvhasználati szokásokat?
- (5) Milyen módon használják a városi kisebbségek a rendelkezésre álló nyelvhasználati színtereket?
- (6) Milyen szerepet játszanak a közösségi média és az alternatív oktatási intézmények a nyelv revitalizációjában?

A társadalomtudományi kutatások esetében csak közvetve beszélhetünk gazdasági haszonról, ennek ellenére komoly hozadéka van az ilyen és ehhez hasonló projekteknek. A veszélyeztetett őshonos kisebbségi nyelvek vizsgálata a legaktuálisabb nyelvészeti kutatások egyike, jelentős

támogatásban részesülő kutatási programok célozzák a terület minél teljesebb feltárását. Különösen hangsúlyos kutatási alterületként jelenik meg a már részben dokumentált nyelvek életében lezajló nyelvcsereinek, az ezzel párhuzamosan jelentkező nyelvi revitalizációs törekvéseknek leírása, elemzése, összehasonlító vizsgálata. Kutatásunk során elsősorban a vizsgált beszélőközösségekben végzett munka presztízsemelő, pozitív attitűdserkentő hatását emelhetjük ki. Mindhárom közösségben kutatásunk, terepmunkáink felkeltették a helyi etnikumok figyelmét, így olyan folyamatokat indítottak el, amelyek elősegítik és katalizálják a közösségek nyelvi és kulturális revitalizációs tevékenységét, formálták interjúalanyaink attitűdjét. A nem a többségi társadalomból és nem belülről érkező kutató személyének a közösségben való jelenléte és tevékenysége, valamint többszöri visszatérése kiemelkedően fontos a közösség vitalitása és vitalizálása szempontjából, melyet maguk a vizsgált kisebbségek is hangsúlyoznak. Példaként szolgáljon az egyik terepmunka során született Nagy László vers fordítása nganaszanra:

2019. december

Szvetlana Akszeneva Szigakovna: Nagy László: Adjon az Isten

Ennek további elősegítésére tervezünk visszaadni a közösségek számára kutatásunkról szóló népszerűsítő anyagot. A kutatás hozománya továbbá az is, hogy az egyik közösségben együttműködés keretében háromnyelvű (magyar – orosz - angol/magyar) mesekönyv fog születni, mely mind a beszélőközösség, mind a szélesebb társadalom és a további kutatások számára kiemelten fontos. Az angol nyelvű mesefordítások elkészültek, a magyarra fordítás és a kiadási lehetőségek feltérképezése is folyamatban van.

Fontos eredményeink között tartjuk számon, hogy az általunk létrehozott módszertani keret adott közösségre szabása után szabadon alkalmazható bármely kisebbség etnikus identitás-felépítésének vizsgálatára, több kisebbség identitáskonstrukcióinak összehasonlítására. A módszer interdiszciplinaritása okán több tudományterület kutatói számára is hasznos. Az „identitás-játék” módszereiről a későbbiekben szólnunk.

Terveink fő célja egy angol nyelvű tanulmánykötet összeállítása volt. A kötetet összeállítottuk, a fejezetekről a zárójelentés későbbi részében számolunk be. A kötet egyes fejezeteinek változatai napvilágot láttak különböző angol, magyar és orosz nyelvű publikációkban, mások kéziratban várják a végső publikálást. További célunk a megfelelő publikációs lehetőség megtalálása.

Eltérések az eredeti tervektől

Kutatás helyszínének megváltoztatása

A kutatásban külső okok miatt az eredeti tervhez képest módosítottuk a finnországi helyszínt. Ouluban a kapcsolatok kiépítése nem várt akadályokba ütközött lényegesen lassítva a kutatás előrehaladását, ezért olyan terepet választottunk, ahol a kapcsolatok kiépítése a korábbi vizsgálódások során már elkezdődött, így Enontekiö lett a finnországi vizsgálódások helyszíne.

Személyi módosítások

Projektben kívüli okok miatt személyi módosításokat (Szeverényi Sándor helyett Mácsai Boglárka/Hámori Ágnes) is kellett tennünk, melyek azonban a kutatás javát szolgálták. Olyan kutatókat sikerült bevonni az elméleti megalapozás szakaszába, akik a módszertani felkészülést újabb irányokba mozdították az alábbiakkal:

- (1) a kutatók elméleti felkészítése a terepmunkára és az adatgyűjtés módszertanára (interjúk, kérdőívezés stb.), a terepmunka, mint antropológiai módszertan és ahhoz kapcsolódó etikai kérdések alkalmazhatósága a kutatott terepeken;
- (2) a szociolingvisztika és a nyelvészeti diskurzuselemzés legfrissebb eredményeinek (pl. identitáskutatás, kisebbségi nyelvhasználat a közösségi médiában stb.) megismerése és a kutatásba való beépítése;
- (3) a különböző terepmunka-módszerek ismereteinek elmélyítése: résztvevő megfigyelés, fókuszcsoport, interjúzás, fotózás, mentális térkép, network-analízis, monitoring, a lehetséges lokális és állami aktorok számbavétele.

A személyi cserék érintették a büdzsét is. Az eredeti költségvetéshez képest jelentős maradványt halmoztunk fel, mert a dugyinkai terepmunkákat két kutató helyett, csak egy végezte el.

A terepmunka nehézségei, a kutatás futamidejének módosítása

A kutatás meghosszabbítását a terepmunkák elhúzódása miatt kellett kérelmeznünk, nem tudtuk a tervezett időben gyűjteni és feldolgozni az anyagokat. Az általunk választott terepekre az eljutás nem problémamentes. Az oroszországi terepekre különösképpen nehéz eljutni, a megfelelő meghívóleveleket időben beszerezni a vízumhoz. Dugyinka esetében azzal is számolni kell, hogy a meghívó levélen felül, zárt terület lévén, egy beutazási engedély is szükséges a városba jutáshoz. Ennek beszerzése időről időre próbára tett minket, mivel azt az adott terepen kell benyújtani megfelelő indoklás mellett egy olyan személynek és intézménynek, aki vállalja hivatalosan a kutatásért a felelősséget. További nehézséget jelentett, hogy az államigazgatási szervek csak rövid időre adhatják meg az engedélyt, melyet gyakran csak egy másik, messzebb lévő városban lehet igényelni, különös terheket róva az összekötő és felelősséget vállaló intézményre és személyre.

A projekt hosszabbítását követően egy újabb éves adminisztratív hosszabbításra került sor. Ezen idő alatt a projektnek költségei, a kutatóknak feladatai már nem voltak. Azonban az eredmények disszeminálása és feldolgozása tovább folyt.

Elvégzett feladatok és eredmények éves bontásban

2015-2016

Körbejártuk a nyelvi tájkép, az identitás és nyelvhasználat, a nyelvi attitűd kérdésköreit az új szakirodalmak alapján, valamint megkezdtük a terepspecifikus kérdőívek kidolgozását. Mindezekon felül megkezdődött a terepmunkák, a kutatóutak tényleges szervezése is.

Terepmunka: Enontekiö 2015. 08. 2 hét

Az első, előkészítő terepmunka, a kutatás résztvevő megfigyelésre épülő szakasza, mely közben sort kerítettünk a nyelvi tájkép feltérképezésére (a közösségi terek közül az iskolai térben elmélyültebben volt lehetőségünk tanulmányozni), valamint az interjúalanyok nyelvi viselkedésének megfigyelésére, a kulcsadatközlőkkel való kapcsolat kialakítására.

2016-2017

Megvizsgáltuk és feldolgoztuk mindhárom város nyelvi tájképében, hogy az őslakos nyelveknek és identitásnak milyen a reprezentációja. Eredményeinkről egy nemzetközi konferencián és három magyar nyelvű publikációban számoltunk be.

Ebben az évben két terepmunkát sikerült elvégeznünk:

Terepmunka Dugyinka, 2016. 03. két hét

Az első, feltáró terepmunka keretében felkerestük azokat az oktatási és kulturális intézményeket, melyekben az őslakos kisebbségi nyelv és kultúra megőrzése és továbbadása folyik. Megtörtént a kapcsolatok kiépítése, a kutatás további helyszíneinek és néhány kulcsadatközlőjének kiválasztása. A terepmunka során megtörtént a város, valamint két oktatási és két kulturális intézmény belső tereiben a nyelvi tájkép vizsgálata.

Enontekiö, 2016. 10. két hét

A két kulcsadatközlő segítségével, a hólabda-módszerrel sikerült megkezdeni a közösségbe való beilleszkedést és újabb interjúalanyokat gyűjteni. Sor került tíz, a nyelvhasználatot, nyelvi attitűdöket és identitást vizsgáló strukturált interjúk elkészítésére (kb. 20 órányi felvétel), valamint az interjúalanyok nyelvi viselkedésének megfigyelésére, és a nyelvi tájkép vizsgálatának folytatására.

2017-2018

Ebben az évben a 2016-os enontekiői terepmunka során készített, nyelvhasználati normákat, nyelvi attitűdöket és nyelvi identitást vizsgáló strukturált interjúk lejegyzése; az interjúk elemzése; a terepmunka során gyűjtött adatok feldolgozása, valamint kiértékelése valósult meg. Külső okok miatt terepmunkára nem került sor, hanem az elméleti alapozásra, a további terepmunkák előkészítésére és az eddigi anyagok feldolgozására fektettünk nagyobb hangsúlyt. Elkészítettük a projekt honlapját (mely jelenleg nem tartalmaz minden eredményt, további munkálatokat tervezünk, melyek elsősorban azt célozzák meg, hogy minél több információt tudjunk visszajuttatni vissza a vizsgált közösségek számára.) <http://www.nytud.hu/oszt/finnugor/kisebbseginyelvek/index.html> , ahol egy új, eddig nem tervezett online felületet dolgoztunk ki, melyre egy online kérdőívet terveztünk az identitásjelölő elemek fontossági viszonyainak feltárására. Az online kérdőív elkészült ugyan, de nem bizonyult sikeresek az általunk tervezett kutatás megvalósítására, mivel egyrészt igen csekély volt a résztvevők száma, másrészt pusztán az identitásjáték a strukturált interjúk és az interjúalany életútjának ismerete nélkül kevéssé tudott választ adni az általunk kutatott kérdésekre. Harmadrészt pedig az alanyokhoz való eljuttatása is problémás és lassú volt.

Ebben az évben sor került a projektmunkatársakkal egy közös, négy előadásból álló bemutató tartására. Folytattuk a terepspecifikus kérdőívek kidolgozását, valamint a terepmunkák, kutatóutak tényleges szervezését. Az előző kutatási szakaszban mindhárom kutatási terep nyelvi tájképét tüzetesen megvizsgáltuk és feldolgoztuk, erről ebben az évben egy közös összehasonlító angol nyelvű publikációban számoltunk be, valamint foglalkoztunk a városkutatás elméletével és előzményeivel, amiről szintén egy publikációban számoltunk be.

2018-2021

2018-ban egy három hetes terepmunkát végeztünk Hanti-Manszijszkban, a dugyinkai terepmunka megvalósítása továbbra is nehézségekbe ütközött. Az elhúzódó terepmunkák miatt egy éves hosszabbításra volt szükség. Ennek ellenére a projekt zárására koncentrálna publikációkat készítettünk, az elméleti, módszertani fejezeteken dolgoztunk. Készült egy hármass interjú a projekt munkatársaival a kutatási módszerről, amely fontos fejezetét képezi majd a készülő kötetnek. Mindeközben elkészítettük a kötet terepeinek bemutatásáról szóló alfejezeteket is, amelyekben összefoglaltuk a vizsgált területeken végzett első, feltáró terepmunkák eredményeit, ahol a nyelvi helyzetet, a nyelvhasználati szokásokat, a nyelvhasználati színtereket, a média és az oktatási intézmények tevékenységeit vettük számba. Elkészült az enontekiői interjúkat összefoglaló elemzés egy angol nyelvű publikációban. Ezen

kívül elhangzott egy az őslakos identitás és a nyelv viszonyát boncoló és egy a kutatás során fejlesztett módszer bemutatásáról szóló konferenciaelőadás, melyekből publikáció is készült. Valamint rendeztünk egy fotókiállítást a számi terepmunkák anyagaiból (ELTE-BTK, Rokon Népek Napja, Duray Zsuzsa – Várnai Zsuzsa – Tamás Ildikó: *Múlt a mában*).

Közben a dugyinkai terepmunka késedelmei miatt az online felületek diskurzusvizsgálatával bővítettük a projektet az online terepmunka irányába, a nyelv, nyelvhasználat, kultúra és kisebbségi identitás kapcsolatait vizsgálva egy oroszországi város közösségeinek online reprezentációja kapcsán. Öt őslakos kisebbség megjelenését elemeztük egy állami online újság híreiben, valamint a közösségek kulturális központjának közösségimédia-tevékenységében, és az eredmények alapján bemutattuk, hogy az online kommunikációs és közösségi tér diskurzusaiban a kisebbségi identitás mely elemei jelennek meg, milyen hangsúlyokkal és összefüggésekben. Itt is különös figyelmet fordítottunk a nyelv dimenziójára, valamint a különféle - kisebbségi, valamint helyi és globális – identitások, identitáselemek kapcsolatainak vizsgálatára. Erről egy nemzetközi konferencián, valamint egy magyar és egy angol nyelvű kéziratban számoltunk be.

A szükséges tervezett terepmunkák sikeresen lezajlottak:

Hanti-manszijszki terepmunkák:

2018 decemberében és 2019 márciusában-áprilisában Hanti-Manszijszkban végzett három-három hetes terepmunka keretében az északi őshonos kisebbségi etnikus identitást kifejező elemek egymáshoz viszonyított jelentőségét vizsgálatuk a városban élő hantik és manysik körében. A kutatásban a Hanti-Manszijszkban élő, a városban működő obi-ugor intézményekhez munkaviszony vagy hallgatói jogviszony révén kötődő adatközlők vettek részt.

Terepmunka Dugyinkában 2019. 12. 2 hét

A terepmunka keretében sor került tizennyolc interjú felvételére (tizennégy órányi hangfelvétellel); egy előadás tartására nemzetközi konferencián, ismeretterjesztő előadások tartására a tajmiri területi múzeumban a norilszki Ipari Intézet diákjai számára, valamint a Tajmiri Kollégiumban és a „Tajmir csillaga” díjátadón, valamint együttműködés keretében folyamatban van egy nganaszan-orosz nyelvű mesekötet angol valamint magyar fordítása és szerkesztése.

A terepmunkák után megtörtént az interjúk lejegyzése, az adatok elemzése, tanulmányok megírása. Ezután adminisztratív okok és a pandémia miatt a projekt futamideje egy újabb évvel

hosszabbodott, ami pusztán adminisztrációs tevékenységet jelentett a résztvevők számára. Ezalatt az utolsó év alatt költség nem volt. Továbbra is folyt azonban a projekt eredményeinek további disszeminálása előadások és publikációk formájában. Egy nemzetközi és egy hazai konferencián számoltunk be az eredményekről. A Magyar Tudomány ünnepe alkalmából a Kutatóhelyek tárt kapukkal rendezvény keretében tartottunk egy online záróbeszámolót, több kéziratot elkészítettünk. Több kolléga összefogásával készült egy online nemzetközi fotókiállítás Ljubljanában, Csum a város szívében/ Chum in the city center - Traces of traditions in distant Uralic cultures. Ennek tajmiri és számi anyagát a projekt munkatársai állították össze a terepmunkákon készült fényképanyagból és kutatási eredményekből. Az utolsó évben sor került a dugyinkai hanganyag becsatlakoztatására és archiválására a Hamburgi Egyetem Nganaszan korpuszába a részletes metaadatok kidolgozásával.

Előadások

A munkatervben két nemzetközi konferencián való részvételt prognosztizáltunk. Az ígérthez képest tizenegy nemzetközi és két hazai konferencián, valamint két projektbemutatón megtartott 8 előadással számoltunk be eredményeinkről.

2016

- Duray Zsuzsa—Horváth Csilla—Várnai Zsuzsa: Promoting *Uralic indigenous minority identity and multilingual/multicultural societies in Arctic urban centres*. First International Conference on Sociolinguistics, Budapest
- Várnai Zsuzsa: *Малые языки в процессе урбанизации: Сравнительное исследование городского многоязычия в Арктических аборигенных сообществах, Венгерская лингвистическая экспедиция на Таймыр*; Таймырские Чтения Norilsk

2017

Projektbemutató, MTA Nyelvtudományi Intézet

- Horváth Csilla: *Nyírkéreg doboz és graffiti: Egy városi manysi közösség az identitáskonstrukciók keresztútján* Budapest Nyelvtudományi Intézet
- Mácsai Boglárka: *Városkutatás*, Budapest Nyelvtudományi Intézet
- Duray Zsuzsa: *Enontekiö-Hetta, egy város és egy nyelvi tér a Finn-Lappföldön*, Budapest Nyelvtudományi Intézet
- Várnai Zsuzsa: *Dugyinka, egy igazi arktikus város?* Budapest Nyelvtudományi Intézet

2018

- Horváth Csilla: *“Russian, a bit of Mansi, a bit of Tajik”*: Why does Mansi language use not reflect Mansi language attitudes? Second International Conference on Sociolinguistics, Budapest
- Duray Zsuzsa: *“If you can’t speak the language, you’re excluded. You’re a tough one, so to say.”* – Conceptions of being a Sámi person today as reflected in interviews on language and identity with Sámi people in Enontekiö, Finland, Second International Conference on Sociolinguistics, Budapest
- Mácsai Boglárka: *Urban Linguistics of the Hungarian Uralistics – Does it exist?*, Second International Conference on Sociolinguistics, Budapest
- Várnai Zsuzsa, *Kisebbségi nyelvek az urbanizáció folyamatában: a városi többnyelvűség összehasonlító vizsgálata sarkkőri őshonos közösségekben Dugyinka*, Egyetemi Nyelvészeti Napok – Nyelvek mezsgyéjén – A két- és többnyelvűség interdiszciplináris megközelítése, Újvidék
- Duray Zsuzsa-Oszkó Beatrix-Várnai Zsuzsa, *Óslakos identitás–vizuális tér néhány uráli közösségben*, "Nyelvcseré, változó diverzitás, fenntartható kétnyelvűség" műhelykonferencia A Nemzetiségek napja alkalmából, Budapest, Nyelvtudományi Intézet

2019

- Horváth Csilla: *Mansi rock and Khanty rap: the role and prestige of speakers and new speakers in contemporary Ob-Ugric popular music*. 16th International Conference on Minority Languages, Leeuwarden
- Várnai Zsuzsa: *„Identitásjáték” Óslakos identitásmorzsák*, A nyelv közösségi perspektívái IV. Nagyvárad
- Várnai Zsuzsa-Hámori Ágnes: *„СУБЕНИПЫ СЕБЕРА” Minority identity and discourse. Representation of the indigenous communities in the social media: the case of Dudinka*, 5th. Mikola Conference, Szeged
- Várnai Zsuzsa: *Место языка в этнической идентичности коренных малочисленных народов Таймыра*, XVIII. Международной Конкурс-Семинар «Таймырские чтения – 2019», Noril'sk

2020

- Várnai Zsuzsa: *Terepmunka a Tajmiron, úti beszámoló*, Finnugor Szeminárium, Budapest

- Szeverényi Sándor – Várnai Zsuzsa: *Identity and language in an arctic city: the case of the Samoyed peoples in Dudinka* VIII Mikael Agricola päeva konverents, Tartu Ülikooli Narva kolledž, , 3-4 April, Narva
- Projektbemutató a Tudomány Ünnepe alkalmából Kutatóhelyek tárt kapukkal: Nyelv és kisebbségi identitás vizsgálata arktikus városokban, Budapest MTA, november.
 - *Mácsai Boglárka*: A város mint terep
 - *Szeverényi Sándor*: Az arktikum őshonos népeinek aktuális problémái
 - *Duray Zsuzsa*: Mit jelent ma száminak lenni? Nyelv és identitás az enontekiői számikkal készített interjúkban
 - *Hámori Ágnes*: „Сувениры Севера.” Kisebbségi identitás és diskurzus. Óslakos közösségek reprezentációja a tajmiri közösségi médiában
 - *Várnai Zsuzsa*: „Ki vagyok én?” Óslakos identitás arktikus városi közösségekben

Zárókötet és további tervek

A munkatervben azt irányoztuk elő, hogy a projekt során felgyülemlett eredményeket tanulmánykötet formájában (kézirat összeállítása) foglaljuk majd össze. A tanulmánykötetbe tizenöt tanulmányt írtunk eddig. Eredményeinkről több publikációban beszámoltunk már, melyek nyilvánosak, hat tanulmány nem nyilvános kézirat formájában megtalálható a Repozitóriumban. Még nem készült el a három terepet összehasonlító elemző tanulmány az interjúkat és az identitásjátékot illetően. Terveink szerint erről a XIII. Nemzetközi Finnugor Kongresszuson számolunk majd be. Az utóbbi kongresszusra absztraktunkat elfogadták. Ennek elkészültével, valamint a magyarul megjelent írások angolra fordításával szeretnénk pályázni a kötet megjelentetésére. A következőkben a már elkészített tanulmányok alapján rövid kivonatok formájában mutatjuk be a kötet tartalmát. A kivonatok sorrendje a kötetben tervezett szerint halad: először az alapfogalmakat, mint város, arktikum határozzuk meg, melyet a három terepet bemutató fejezet követ majd a kötetben. Ezután a módszertani alapvetések, az identitásjáték bemutatása következik, majd a nyelvi tájképről számolunk be külön-külön, majd összehasonlítva a vizsgált városokat, valamint bemutatjuk egy esettanulmányban, hogy a közösségi médiában milyen a reprezentációja az őslakos nyelveknek és identitásnak.. Ezt követően pedig az interjúk eredményeit mutatjuk be külön-külön a három terepen.

Szeverényi Sándor:

Mi az, hogy arktikus – mi az, hogy sarkvidéki? – Óshonos és egyéb szempontok

[KÉZIRAT]

A tanulmány célja, hogy tisztázzon néhány magyar nyelven nem egyértelmű, északi-sarkvidékkel kapcsolatos fogalmat, és hogy átfogó képet adjon az ott zajló nyelv, társadalmi, gazdasági, politikai és környezeti folyamatokról, mindezt elsősorban az arktikumban élő őshonos kisebbségek szempontjából.

Ennek keretében először az arktikum és sarkvidék fogalmát különböztetjük meg. A sarkvidéknek több definíciója létezik, érvelésünk szerint a sarkvidék megnevezés *inkább* követi a természetföldrajzi szempontokat, az arktikum mint régió megnevezés pedig inkább társadalmi, politikai és gazdasági alapú – földrajzi értelemben pedig nagyobb terület mint az Északi-sarkvidék. Így azt mondhatjuk, hogy nem minden arktikumban élő őshonos nép sarkvidéki.

A tanulmány bemutatja röviden az arktikum nyelveit nyelvcsaládonként: uráli nyelvek (szamojéd, obi-ugor, vepsze, számi), paleoszibériai nyelvek genetikai egységei, úgy mint csukcs-kamcsatkai nyelvek, jenyiszeji nyelvek, jukagir, nyivh, továbbá a Szibériában beszélt altáji nyelvek (mandzsú-tunhuz, szibériai török nyelvek), az eszkimó-aleut nyelvek (inuit, jupik és aleut nyelvek), az ejak-tingit-atapaszka nyelvek, valamint szubarktikus indián nyelvek.

Az alapvető kérdés, hogy mi az, ami összefogja ezeket a közösségeket, van-e közös „arktikus” identitás? S milyen tényezők határozzák meg azt? Az látszik, hogy az arktikumban nagyon magas az őshonos közösségekben az öngyilkosságok aránya, különösen a fiatalok körében. Az erre adható válaszok segítik megérteni a 21. századi problémáikat, és hogy milyen lehetőségek állnak rendelkezésre ezek megoldására. Vázlatosan áttekintjük az északi országok közötti együttműködések lehetőségeit államok közötti szinten és közösségi szinten.

A kulcskérdés az önrendelkezés, autonómia mértéke, amelyet tekintve az arktikum nyolc országa között nagy különbségek vannak. Ami közös célként megfogalmazódik (AC, ICC, RAIPON, Számi Tanács, kanadai őshonos egyezmények stb.):

- nyelv, kultúra megőrzése, támogatása, elsősorban (de nem csak) az egyes országok hivatalos oktatási rendszerein keresztül, amelyek gyakran kapcsolódnak össze revitalizációs programokkal
- a földhöz való elismertetése,
- érvényesülés lehetőségeinek javítása a globalizálódó világban,
- a föld környezetének, annak értékeinek védeleme.

Néhány példát mutatunk be az arktikum különböző területeiről. A fenti szempontok nem vizsgálhatók a kolonizációtól, migrációtól és urbanizációtól függetlenül. A tanulmány végén azt tárgyaljuk, hogy milyen lehetőségeik vannak a hagyományos életmódot feladó, modern városokba költöző kisebbségeknek, s ezek a folyamatok milyen „új” identitások kialakulását eredményezhetik.

Mácsai Boglárka:

Létezik-e városkutatás az uralisztikában? (Magyarországi kutatások)

[Folia Uralica Debreceniensia 24. 91-115, 2017]

A dolgozat célja a magyarországi uralisztika városkutatási hagyományainak illetve azok hiányának tárgyalását és okainak feltárása. Az első rész a nemzetközi, illetve hazai szociolingvisztika városnyelvészetre vonatkozó tudománytörténetét tekinteti át annak érdekében, hogy megvilágítsa a tárgykörbe tartozó főbb témákat és irányvonalakat. Ezt követően a szerző arra keresi a választ, hogy miért ignorálta az uralisztika oly hosszú ideig az urbánus lakosság nyelvhasználatának problémaköreit, illetve melyek azok a tényezők és jelenségek, amelyek okot adhattak volna ennek ellenkezőjére. Ennek folyományaként bemutatja a hazai orgánumokban fellelhető várossal foglalkozó tanulmányokat és azok eredményeit, illetve rávilágít arra, hogy ezek mennyire illeszkednek a korábban ismertett szociolingvisztikai trendekbe. Végül pedig a „Kisebbségi nyelvek az urbanizáció folyamatában: a városi többnyelvűség összehasonlító vizsgálata sarkkörüi őshonos közösségekben” projekt városi vonatkozásait helyezi el a tárgyalt tudománytörténeti és -elméleti kontextusban, kihangsúlyozva ezzel a kutatás újszerűségét a hazai uralisztikában.

Összegésképpen megállapítható, hogy noha a diszciplína hosszú ideig mellőzte a várost mint terepet, az utóbbi évtizedben egyre többen kezdtek el érdeklődni iránta, csatlakozva ezzel a recens szociolingvisztikai trendekhez. Nemcsak az urbanizáció, de a digitalizáció, az online, világ illetve a vizualitás témakörei is nagyobb teret kapnak a tudományágban, külön-külön és egymással összefüggésben vizsgálva is.

Mácsai Boglárka:

Módszertani összefoglaló

[KÉZIRAT]

A „Kisebbségi nyelvek az urbanizáció folyamatában: a városi többnyelvűség összehasonlító vizsgálata sarkkőri őshonos közösségekben” projekt célja volt, hogy „a városokban élő őshonos kisebbségek nyelvi és kulturális identitásának alakulását elemezze észak-uráli városi őshonos kisebbségek körében, s megvizsgálja, hogy a vizsgálatba bevont kisebbségi közösségek tagjai milyen módon alkalmazkodnak a többnyelvű környezethez városi körülmények között.” A projekt főbb kulcsszavai voltak a város, a nyelvi attitűd és nyelvi tájkép, az identitás, végül pedig az összehasonlítás fogalmai, melyek a kutatás módszertanát is jelentős mértékben meghatározták. Az összefoglaló ezekre a fogalmakra felfűzve igyekszik bemutatni a kutatás során tapasztalt módszertani nehézségeket és tanulságokat.

A kutatás során több módszertani tanulság is kirajzolódott. Elsőként a terep, ez esetben a város, mint terep körvonalazása, ami további terepmódszerekre és kérdésfelvetésekre is hatással van a kapcsolatépítéstől kezdve az identitáselemek meghatározásáig. A második konzekvencia az állam, mint meghatározó aktor tárgyalása volt, hiszen a nyelvpolitika egyes kérdésekben a leglényegesebb tényezőnek számít (vö. a választói névjegyzékben való szereplés kérdése). Végül pedig az identitásjáték mentén egyértelművé vált a hosszabb és több résztvevő megfigyeléssel járó terepmunkák fontossága, hiszen ezek során közvetlenebb helyzetekben lehet elérni puhább adatokat az identitásmarkerekre, azok egymással való viszonyára és dinamikájára vonatkozóan.

Várnai Zsuzsa:

Kisebbségi nyelvek az urbanizáció folyamatában: a városi többnyelvűség összehasonlító vizsgálata sarkkörü őshonos közösségekben – Dugyinka

[Navracsics, Judit; Göncz, Lajos; Szűts, Zoltán; Törteli, Telek Márta; Oszkó, Beatrix; Magyari, Sára; Bartha, Krisztina; Várnai, Zsuzsa; Török, Tamás; Andrić, Edit; Katona, Edit; Beretka, Katinka; Presinszky, Károly; Lehocki-Samardžić, Anna; Deriš, Katarina (szerk.) KÉTNYELVŰSÉG – HÁTRÁNY VAGY ESÉLY? Újvidéki Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék (2018) pp. 99-108., 2018]

A tanulmány az identitást járja körbe és határozza meg kutatásunk szempontjából. Az identitástudat összetett fogalom, ahol egyrészt az egyén elhelyezi magát a hierarchikus társadalmi erőterben, tisztázza, hogy milyen kapcsolatot, milyen kötődéseket épít ki (fogad el) a társadalmi közösségek különböző szintjeivel, mint például a család, a lokális és szakmai csoportok, vagy a nemzeti közösségek. A fenti közösségekhez való viszony egymás mellett elhelyezkedő különböző színtereit (a csoport-hovatartozás értelmi-érzelmi megélését, a csoport-önképet, kulturális és vallási identitástudatot stb.) foglalja magában.

Az identitástudat egyik nagyon fontos sajátossága, amelyre különösen a kis létszámú népek, a veszélyeztetettségben és kisebbségben élő közösségek nagyon érzékenyek: a fennmaradásra való törekvés, a vágy a tulajdonságok megőrzésére, ami lehetővé teszi, hogy a személyek és közösségek tartósan azonosak maradhassanak önmagukkal.

A globalizáció társadalmában a nemzeti és etnikus identitás jelentős átalakuláson megy át: nemzetállamok fölötti szerveződések (unió, föderáció) jelennek meg, és ezek mellett létrejönnek olyan regionális szerveződések, melynek keretén belül kialakul a lokális és regionális identitás is, gyökeresen megváltozik az identitás kialakulásának és fennmaradásának feltétele.

A névvel való azonosulás, illetve névhasználat alatt az önbesorolást értjük. Amikor az egyén a csoport nevét elfogadja, csoporttagságot vállal, a csoporttal azonosul, mely az egyén szubjektív döntése. Azzal, hogy valaki kijelenti: „Ngaszan vagyok.", kijelöli az etnikai identitás határait. Így a csoporttagság ténylegesen maga lesz az identitás. A névhez való ragaszkodás az etnikai lét megőrzésének egyik kulcsa, túlélési stratégia. Az identitás vállalása és kinyilvánítása azonban nem mindig jár együtt a csoporthoz való tartozás aktív kinyilvánításával is, részvétellel a csoport tevékenységében vagy egyéb nyilvános szerepvállalással a csoport életében.

A nyelv elvesztése nem jelenti egyenesen a kultúra elvesztését is, mely a személyiségben mélyebben gyökerező és ezért tovább fennmaradó szegmens. Nem törvényszerű egy etnikai csoport teljes felbomlása, ha nyelvében nem él már tovább. A nyelvükben megszűnni látszó közösségek megtartó erejét egyre inkább a kulturális gyökerek jelentik. A kisebbségi identitás alapstruktúráját a kultúrában mélyen gyökerező és a csoporttagsághoz szükséges nélkülözhetetlen érzelmi kötődést biztosító etnikai identitás alkotja. A kulturális hagyományok a kutatott kisebbségek esetében etnikai önkifejezésük talán utolsónak maradt terepe, túlélési stratégiaként működik.

Várnai Zsuzsa:

„Identitásjáték” Az etnikus identitás összetevőinek vizsgálata arktikus népeknél

(konferencia előadás)

KÉZIRAT megjelenés alatt

A projekt legkiemelkedőbb eredménye a módszer, melyet az etnikus identitáskonstruálás jobb és letisztultabb vizsgálatára és megértésére dolgoztunk ki. Kutatásunkban arra próbáltuk keresni a választ, hogy hogyan épül fel a kisebbségi identitás az egyén és a közösség számára és ebben a nyelv hol foglal helyet. Milyen mértékben része a kisebbségi nyelv a kisebbségi identitásnak? Ennek vizsgálatára egy saját módszert dolgoztunk ki. Megfigyeléseink során a következő fogalmakat határoztuk meg a vizsgált kisebbségek identitásának elemeiként: rokonság, szülők nemzetisége; tradíciók és kultúra; nyelv; vallás; a múlt ismerete; genetikai hasonlóság. Mindezek alapján összeállítottunk egy olyan játékot, melynek során az adatközlők feladata, hogy fontossági sorrendbe állítsák az egyes identitásképző faktorokat megengedve nekik azt, hogy azonos fontosságúnak tartsanak akár több elemet is.

A közösségek adatait összevetve az elemzés során az egyes elemeket az egymáshoz való viszonyukban is vizsgáljuk majd, így kapva képet arról, hogy a nyelvüket vesztő közösségek kisebbségi identitásának mely elemei azok, melyek az asszimiláció és a nyelvcsere során előtérbe lépnek. Az egyes elemeket a vizsgált három városi közösségre külön-külön állapítottuk meg. Az összevethetőség miatt törekedtünk az egyöntetűsége, de ez az elv maradéktalanul nem érvényesülhetett.

Azt várjuk, hogy nyelvváltás miatt az etnikai lét megőrzésének, az etnikai identitástudat, a származástudat és a csoportba való önbesorolás a kollektív kulturális tradíciókra tevődik át. Minél több átörökített etnikai-kulturális elem épül be, annál nagyobb az esély az etnikai csoport fennmaradására. A funkció nélküli elemeket pedig kiejti az idő, elfelejti a gyakorlat.

Horváth Csilla:

A manysi nyelv vitalitása

KÉZIRAT

Hanti-Manszijszk a Hanti-Manysi Autonóm Körzet adminisztratív és kulturális fővárosa, ezen kívül az Oroszországban élő manysik (és hantik) mintegy tizedének otthona. Ennek ellenére a város mindennapjaiban a manysi nyelv jelenléte nem észrevehető, a manysi nyelv elsajátítása elvi szinten sem biztosított, a manysi beszélőknek pedig a városi élet kínálta alig néhány szintéren nyílik lehetősége a nyelv használatára.

A hanti-manszijszki manysi beszélők túlnyomó többségét a hagyományos manysi területen, egynyelvű manysi családban felnőtt, középkorú, felsőfokú végzettséggel rendelkező, manysi nyelvvel vagy kultúrával kapcsolatos munkakört betöltő lakosok alkotják, akik felnőtt korukban költöztek a városba, ott más nemzetiségű partnerrel alapítottak családot, és lassan felnőtté cseperedő gyermekeik érdeklődését megfigyelve jutnak el a felismerésre, hogy sem nyelvtudásukat, sem a manysi nyelv iránti érdeklődést nem sikerült továbbadniuk a következő generációnak. A hanti-manszijszki manysi beszélők második legnépesebb csoportja olyan hagyományos manysi településen élő családból érkezett, ahol a szülők általában különböző nemzetiségekhez tartoztak, azonban legalábbis bizonyos mértékben lehetőség nyílt a manysi nyelv családon belüli elsajátítására és iskolai manysi nyelvoktatásban való részvételre.

A manysi beszélők elsősorban a legintenzívebb manysi nyelvhasználati színtereken, vagyis a közoktatásban és alternatív oktatásban, a manysi nyelvű médiában, az obi-ugor színházi előadásokon, illetve a hagyományos vallási szokások gyakorlása során találhatók meg. Ezen beszélők kezdeményezésére jelent meg Hanti-Manszijszkban a manysi nyelv revitalizációjának szándéka, mely kezdeményezések stabilizálták a manysi nyelv jelenlétét az ismert nyelvhasználati színtereken, mivel növelték a színterek aktivitását egyrészt a résztvevő beszélők számának, másrészt a nyelvhasználatra lehetőséget nyújtó intézmények, rendezvények számának növelésén keresztül. A revitalizációs kezdeményezések eredményeként pedig megjelent egy olyan aktív manysi felnőttekből álló csoport, melynek tagjai támogatják és segíteni próbálják a manysi nyelv családban történő elsajátítását.

Duray Zsuzsa:
Enontekiö és a számik
KÉZIRAT

A vizsgált közösség anyanyelve az északi számi, amelyet összesen mintegy 25 000 anyanyelvi beszélőjével a legnagyobb számi beszélőközösségnek tartanak Fenno-Skandináviában. A beszélők száma egyenlőtlenül oszlik meg az egyes államok között: a legtöbb beszélő Norvégiában, a legkevesebb Oroszországban él. Finnországban alig 2000 északi számi beszélőt tartanak nyilván; közöttük egyetlen egynyelvű számi sincs (Jelenleg körülbelül 3500-ra tehető a számi anyanyelvűek összlétszáma Finnországban) Az északi számi az őshonos területeken is kisebbségi nyelv, számszerű többségben csak a lappföldi Utsjoki közigazgatási területén van, ahol a lakosság közel fele tartja magát száminak. Az arány a városokba történő elvándorlások miatt csökkenő, ellentétben az ugyancsak az őshonos területeken, Utsjokitól délre fekvő Enontekiö és Inari közigazgatási területeivel, ahol a legújabb statisztikák szerint némileg növekszik a számik aránya (vö. Tilastokeskus).

A kutatás tágabb helyszíne Enontekiö (számiul: *Eanodat*) (ld. 1. ábra) közigazgatási területe, ahol a legutóbbi népszámlálási adatok szerint a helyi lakosság 11%-a, 203 fő tartja magát számi anyanyelvűnek. A közigazgatási területen 2015-ben 11 svéd nemzetiségűt tartott nyilván a finn statisztikai hivatal (vö. Tilastokeskus). A Norvégiával és Svédországgal határos Enontekiö közigazgatási területén élő számik elszórtan, kisebb településeken élnek, koncentráltabban Hetta (számiul: *Heahtta*) központi településén. Enontekiö a harmadik legnagyobb (8391 km²) közigazgatási terület és egyike a legritkábban lakottaknak (0,24 fő/km²) Finnországban.

A terület hivatalos nyelvei a számi és a finn. A helyi lakosság elsősorban turizmusból és réntartásból él (Ugyan Hetta Enontekiö központja, a számik életében Inari jelenti a központot, amely helyt ad a finnországi Számi Parlamentnek, a Számi Rádióknak és a Siidának (számi múzeum) is. Északi számit három település általános iskolájában tanítanak (Kilpisjärvi, Karesuvanto, Hetta), Hetta közigazgatási központjában pedig középiskolában is oktatják. A vizsgált közösség tagjai számi nyelvtudásukat és nyelvhasználati szokásaikat tekintve igen sokfélék. Vannak, akik anyanyelvi vagy közel anyanyelvi szintű számi beszélők, és vannak, akiknek számi nyelvtudása nem megbízható, mert ugyan családi környezetben sajátították el anyanyelvüket, de hiányosan. A nyelvi revitalizációs törekvések eredményeképpen ma már számos lehetőség nyílik arra, hogy az iskola segítséget nyújtson a számi nyelv tökéletesebb elsajátításában. Ezzel akár gyermek-, akár felnőttkorban is élni lehet, amikor tudatos választás eredményeként újra tanulható a kisebbségi nyelv, hogy azt aztán tovább lehessen adni a fiatalabb generációknak. A többség és a kisebbség pozitív attitűdjeinek és a nyelvi revitalizációt

célzó törekvéseknek következménye, hogy ma a körülbelül 150 éve kezdődött nyelvcsere-folyamat lelassulásának lehetünk tanúi a vizsgált közösségben. A folyamat nem állt meg, hiszen a számiul tanuló diákok legerősebb nyelve továbbra is a többségi finn.

Az 1950-es évektől kezdve vált először lehetővé, hogy a Lappföldön élő számi gyermekek számiul tanulhassanak. Kezdetben ez azt jelentette, hogy csak egy-egy központi település bentlakásos iskolájában gyűltek össze azok a tanulók, akik számiul folytatták alapfokú tanulmányaikat. Az 1970-es években lépett életbe az a törvény, amely szerint a számi diákoknak – amennyire lehetséges – anyanyelvükön is kell tanulniuk. A számi nyelvű oktatás az 1975–76-os tanévben indult el Utsjoki általános iskolájának alsó tagozataiban, ami az 1980-as években fokozatosan terjedt el Lappföld nagyobb településeinek alapfokú intézményeiben. Az 1990-es években jelentősen nőtt azoknak az intézményeknek a száma, ahol mind számi nyelvű oktatásra, mind pedig számi nyelvoktatásra lehetőség nyílik a számik őshonos területein. 1997-ben Sevetijärviden és Ivalóban – maori mintára – megalapították az első nyelvi fészkeket, amelyek azóta is aktív szerepet vállalnak a legfiatalabb generációk nyelvi szocializációjában Finnországban. Jelenleg mintegy 400 diák tanul számiul és közel 100 diák tanulja anyanyelvét és a matematikát is számiul. Számi az oktatás nyelve 12 iskolában, és összesen 29 iskolában tanítják a számít tantárgyként.

A látható fejlődés ellenére napjainkban is számos hiányossággal küzd a számi oktatás. Kevés az olyan óvodák száma, ahol a kisebbek számiul tanulhatnak, és a 7–9. évfolyamokhoz érve egyre kevesebb olyan tantárgy van, amelyet számiul tanulhatnak a diákok. Még mindig kevés a képzett számi tanár és óvodapedagógus, valamint a tananyagfejlesztés területén is vannak még hiányosságok. A legjobb helyzetben az északi számiul tanuló diákok vannak, mivel jelenleg valamennyi lappföldi iskolában lehet számít és számiul tanulni, sőt öt Lappföldön kívüli intézményben is. Az északi számi azért is van szerencsés helyzetben, mert a tananyagkészítést nemcsak a finn, hanem a norvég és a svéd állam is támogatja.

Várnai Zsuzsa:

Dugyinka, egy valódi arktikus város

KÉZIRAT

Dugyinka Oroszországi kikötőváros a Jenyiszej partján, Szibéria legészakibb, sarkkörön túli részén. Közigazgatásilag öt tajmiri falu is hozzá tartozik: Volocsanka, Levinszkie Peszki, Potapovo, Uszty-Avam, és Hantajszkoe Ozero, melyek 90 km-től 340 km-ig terjedő távolságra találhatók Dugyinkától. A Krasznojarszki határterülethez tartozó Tajmiri (Dolgan-Nyenyec) járás székhelye. Dugyinka majdnem 100 km-re fekszik Norilszktól, az egyik legnagyobb oroszországi nehézipari várostól, melynek kikötője és szállítási központja. A két települést vasútvonal és országút is összeköti. Dugyinka kikötővárosként vált elsősorban fontossá.

A várost téli szálláshelyként 1667-ben alapították és egészen a 20. századig néhány házas faluként működött. 1930-ban alapították meg a Tajmiri Autonóm Körzetet, melynek székhelye, közigazgatási és kulturális központja lett mintegy 1300 lakossal. Akkoriban a Tajmir félsziget populációjának mintegy a felét az őslakosok tették ki. 1930-as években épült meg a kikötő és a Dugyinka–Norilszk vasútvonal is. Ettől kezdve az északi Gulag-vidéken politikai foglyok tízezrei dolgoztak. A 30-as évek második felében a populáció robbanásszerűen nőtt a deportálásoknak köszönhetően. 1951-ben Dugyinka városi jogot kapott. Ez alatt a két évtized alatt multinacionális várossá nőtt. A lágerek megszűnése után sokan itt maradtak. 2007-ben az újabb közigazgatási átrendeződéseknek köszönhetően a járás székhelye lett. Fontos stratégiai helyzetéből adódóan a város újra zárt területté nyilvánították, ami azt jelenti, hogy a városba beutazni csak speciális engedéllyel lehet. Ezért a hasonló méretű városokhoz képest itt a turizmus, a globalizáció lassabban fejti ki a hatását.

Dugyinkában (a város hivatalos internetes oldala szerint a 2018. január elsejei adatok alapján) 22 602 fő, a 2010-es oroszországi népszámlálási adatok szerint 22 175 fő él (2002-ben 25 132, 1989-ben 32 325 főt számláltak). A várost a többségi orosz nemzetiségen kívül öt őslakos kisebbség lakja: legnagyobb számban nyenyecék és dolgánok, ezen kívül nganaszanok, evenkik és enyecék. Az öt nemzetiség szoros kapcsolatban él egymással. Az interetnikus házasságoknak köszönhetően szinte egy északi, tajmiri közös etnikummá szerveződtek. Erről több adatközlő beszámolt az interjúkban.

A város hivatalos nyelve orosz. Az őslakos népesség tagjai egyénenként és etnikai közösségenként nyelvtudásukat tekintve igen eltérőek és sokfélék. Ennek megfelelően nyelvhasználati szokásaik is igen változóak. Nagyon szűk, elsősorban az idősebb generációkhoz tartoznak azok, akik anyanyelvi szinten beszélnek és használják is nyelvüket. Ők dolgoznak többnyire azokban az oktatási és kulturális központokban, médiában, ahol az őslakos

kisebbségi kultúra, nyelv és identitás megőrződhet. A közösségek nagyobb hányada azonban egyáltalán nem vagy csak alig ismeri anyanyelvét.

Fontos jelenség az asszimiláció folyamatában a vegyes házasságok növekvő száma, melynek következtében a gyermekek származásának megállapítása már nem egyértelmű; nemzetiségi hovatartozásuk megállapítása egyre inkább választás és nem beleszületés alapján történik. Az etnikai identitás tehát az adottságból egyre inkább választás kérdésévé válik.

Nagyon finom mértékű revitalizációs törekvések is megfigyelhetők az utóbbi években, a városban: családi klubok létesítése (nyenyec, dolgán, nganaszan), rendezvények, foglalkozások, nyelvtanfolyamok szervezése, „nyelvi fészkek”, nyári iskolák, szabadegyetemek. Ezek azonban elsősorban ad hoc jellegű, projektekhez köthető kezdeményezések, hatásukra nem várható fordulat a tajmiri őslakos nyelvek sorsát illetően. A kisebbségi nyelvek oktatása néhány iskola kiváltsága csak, ezekben anyanyelvi tanárok és tananyagok hiányában is csak egy-egy nyelvet (nyenyec, nganaszan, dolgán) oktatnak. A tanulók heti 2-4 órában idegen nyelvként tanulhatják ezeket a nyelveket.

Horváth Csilla: A Hanti-manszijszki nyelvi tájkép

[Hanti-manszijszki nyelvi tájkép., Folia Uralica Debreceniensia 23. 69-85, 2016]

A hanti-manszijszki obi-ugor nyelvi tájkép nyelvi vitalitással történő összehasonlítása is szemlélteti, hogy a kétféle jelenléte jellemző tendenciák a lényegi hasonlóságok ellenére sem feltétlenül azonosak. A hanti és manysi nyelv hanti-manszijszki helyzetéről összefoglalólag elmondható, hogy úgy a városi nyelvhasználat, mint a hanti-manszijszki nyelvi tájkép esetében az obi-ugor nyelvek jelenléte növekszik ugyan, de még mindig roppant csekély. A hanti, manysi nyelven írt táblák, feliratok aránya még az orosz dominancia és a hanti-manszijszki obi-ugorok összlakossághoz viszonyított arányának tükrében is alulreprezentált.

Az obi-ugor nyelvek a nyelvhasználati szokásokhoz hasonlóan a nyelvi tájkép esetében is hiányoznak a hivatalos, félhivatalos szférából, a gazdasági szférában is csak kis mértékben, leginkább elnevezések, tulajdonnevek formájában vannak jelen. Mivel a két legaktívabb nyelvhasználati színtér közül a családtól várható kevésbé, hogy kiemelkedő hatást gyakoroljon a nyelvi tájkép alakulására, logikusnak tűnik az oktatási színtérnek szentelni nagyobb figyelmet. Hanti-Manszijszokban nem működik olyan közoktatási intézmény, amely hanti, manysi tanórákat szerepeltet a képzésben, ilyen órákat, kurzusokat a városban működő Liling Szójum alternatív oktatási központban fogunk találni, így nem meglepő, hogy az obi-ugor nyelvek nyelvi tájképbeli szereplésének is az a központ biztosítja a legstabilabb színhelyét. A

központban állandó és ideiglenes obi-ugor nyelvű táblák és feliratok egyaránt megtalálhatók, és míg a szóbeli nyelvhasználatban itt is egyértelműen az orosz nyelv mindent elhomályosító jelenléte figyelhető meg, a nyelvi tájképben – részben a központ írásos tananyagokat nagyrészt mellőző oktatási módszereinek is köszönhetően – a hanti, manysi nyelvű feliratok számban felülmúlják az orosz nyelvűeket.

A nyelvhasználati színterek körében fokozatosan népszerűbbé válik az internet és a művészeti, szórakoztatási szféra. Az online nyelvi jelenlét sajátossága, hogy sokkal nagyobb bátorságra ad lehetőséget a nyelvhasználók számára, az interneten korlátozottabb nyelvi kompetenciával rendelkező felhasználók is gyakrabban tesznek obi-ugor nyelvű írásos közléseket, sőt, hoznak létre akár tematikus sorozatokat vagy csoportokat. A művészeti ágak közül a nyelvi tájképi vizsgálatok tükrében kiemelkednek a képzőművészetek, elsősorban a szobrászat és a graffiti. Amennyiben ezeket a vizuális elemeket is a nyelvi tájkép vizsgálati spektrumába soroljuk, feltétlenül fontos kiemelni, hogy míg a nyelvhasználatban szinte soha nem fordul elő, hogy nem obi-ugor származású vagy obi-ugor környezetben felnőtt, külső szereplő aktív résztvevője legyen a különböző nyelvhasználati színtereknek, addig a képzőművészeti terület legfontosabb alkotói, ötletgazdái és kezdeményezői szinte kivétel nélkül ilyen személyek.

Duray Zsuzsa:

Az északi számi vizuális nyelvhasználat a finnországi Hettában.

[Folia Uralica Debreceniensia 23. 17-38. 2016]

A tanulmány a Finn-Lappföld Enontekiö közigazgatási területén található Hetta központjának nyelvi tájképét mutatja be. Azt tanulmányozza, hogy a helyi nyelvi tájképre mely nyelvek és nyelvkombinációk jellemzők, és arra a kérdésre keresi a választ, hogy a nyelvi tájkép hogyan tükrözi a hivatalos finnországi nyelvpolitikát, és hogy milyen jellegzetességei vannak a nyelvi tájképnek a helyi tevékenységek, elsősorban a turizmus és az oktatás színterein. Így megvizsgálja a Hetta központjában és vonzáskörzetében található nyilvános feliratokat, valamint az iskolai szintér feliratainak sajátosságait. A vizsgálat a 2015 augusztusában Hettában folytatott terepmunka részeredményeit foglalja össze.

A vizsgálat során megállapítható, hogy a hettai nyelvi tájkép igen gazdag kétnyelvű feliratokban. Az útjelzőtáblák és az utcanevek dominálnak, amelyek elsőként a finn, másodikként a számi megfelelőt jelenítik meg. Az intézménynevek feliratai ugyan alulreprezentáltak a településen, de közülük a helyi számik életében központi szerepet betöltő helyszínek elnevezései többnyire finn–számi kétnyelvűek. A turizmussal összefüggésbe

hozható alig néhány helyszín viszont finn elnevezést kapott. Hasonlóképpen teljes egészében hiányzik a számi feliratozás a turisztikai látványosságok közelében elhelyezett közleményekről is. Mindkét esetben gondolhatjuk úgy, hogy csupán gyakorlati szempontok miatt találkozunk ezeken a helyszíneken a finnel, hiszen ott főként finnek vagy finnül tudó számik fordulnak meg; a száminak ezek szerint nem tulajdonítanak szimbolikus szerepet. Egynyelvű számi feliratokkal pedig kizárólag az általános iskola belső terében találkozhatunk.

Összességében elmondható, hogy a hettai nyelvi tájkép a vártaknak megfelelően egyrészt a hivatalos nyelvpolitika, másrészt pedig a helyi közösség nyelvhasználatának és nyelvi attitűdjének a tükörképe. A jelentős mennyiségű hivatalos kétnyelvű felirat ennek megfelelően funkcióját tekintve szimbolikus. Az iskola – nem kizárólag a szaktanterekben előforduló – egynyelvű számi feliratai a közösség számi nyelvvel kapcsolatos pozitív attitűdjeire utalnak. A feliratok túlmennek a szokásos nyelvtanító kellékeken, amennyiben az osztálytermi és folyosói egynyelvű számi megjelenítés mellett bizonyos termek feliratozása finn–számi kétnyelvű. A helyi közösség finn domináns nyelvhasználatával összhangban áll az, hogy a nyelvi tájképben található közlemények, nem hivatalos feliratok nyelve kizárólag a finn. Ugyanakkor mivel a hivatalos nyelvpolitika megengedő, több számi nyelvű feliratot vártam a vizsgálat kezdetén. Általánosságban tehát megállapítható, hogy az jelenik meg elsősorban számi nyelven, ami hivatalosan is kötelező. Ezen kívül a praktikum, azaz a finn gyakoribb írásbeli megjelenése – a számi újabb keletű, kevésbé használatban lévő írásbelisége – felülírni látszik a számi szimbolikus funkcióját.

Várnai Zsuzsa:

**Az őslakos kisebbségi identitás vizuális megjelenése
egy arktikus szibériai városban A nyelvi tájkép vizsgálata Dugyinkában
[Folia Uralica Debreceniensia 23: pp. 275-292., 2016]**

Dugyinka nyelvi tájképe tükrözi a városban élő multinacionális lakosság nyelvi helyzetét. Az orosz nyelvi politikának megfelelően szinte kizárólagosan a többségi orosz egynyelvűség jellemző a városban. Az őslakos nyelvek megjelenése az utcákon elenyésző, más nyelvek (elsősorban az angol a globalizációnak és a marketingfogásoknak köszönhetően) is csak elszórtan bukkannak fel, sokkal kevésbé jellemzően, mint a hasonló méretű városokban világszerte. Mindennek oka elsősorban Dugyinka zárt területi státuszában keresendő. Az őslakos identitás egyéb vizuális szimbólumai behálózzák Dugyinka nyelvi tájképét, mintegy díszítő elemekként szolgálnak az uralkodó többségi kultúra palettáján. A nem nyelvi vizuális szimbólumok szerepe a státuszjelölés is. Azokra az intézményekre, épületekre hívja fel a figyelmet, ahol az őslakos kultúrák megjelennek, ahol művelik azokat. Dugyinkában a nyelvi tájkép hűen tükrözi a kisebbségi nyelvhasználatot: az utcákon és a város más színterein a többségi orosz nyelven kívül nem nagyon hallhatunk más nyelvet. Az őshonos kisebbségi nyelvek elsősorban megfelelő kulturális és oktatási intézményekben használatosak, ehhez mérten azok belső tereinek nyelvi tájképében tetten is érhetők.

Duray, Zsuzsa – Horváth, Csilla – Várnai, Zsuzsa

**Visual multilingualism in the Arctic minority context of indigenous urban communities
(Enontekiö, Dudinka and Khanty-Mansiysk)**

[Journal de la Societe Finno Ougrienne 96: pp. 21-54., 2017]

A tanulmányban a szerzők összefoglalják annak a kutatásnak a részeredményeit, amely a mai modern nyelvi és kulturális identitás sajátosságait vizsgálja a finnországi Enontekiö számi kisebbségi közösségében, az oroszországi Dugyinka nyenyec, dolgán, nganszan, evenki és enyec kisebbségi közösségeiben, valamint Hanti-Manszijszk hanti és manysi kisebbségi közösségében. Az összehasonlító elemzés középpontjában Enontekiö, Dugyinka és Hanti-Manszijszk nyelvi tájképének vizsgálata áll. Az elemzéshez szükséges adatokat a szerzők az alábbi terepmunkák során gyűjtötték: 2015-ben Hettában, Enontekiö központi településén, 2008-ban és 2016-ban Dugyinkában, valamint 2015-ben Hanti-Manszijszkban. Az elemzések az általános utcai nyelvi tájkép és az oktatási intézmények nyelvi tájképének feltérképezésére terjednek ki. Az elemzés során a szerzők közvetlen kapcsolatot fedeztek fel a kisebbségi nyelveknek a nyelvi tájképben való megjelenése és az adott állam hivatalos nyelvpolitikája

között, azaz a vizsgált területek nyelvi tájképében fellelhető különbségek az államok nyelvpolitikáinak különbözőségeire vezethetők vissza. Az oktatási és kulturális intézmények jelentik az egyetlen olyan színteret, ahol a kisebbségi nyelvi felirat önmagában vagy a többségi nyelvi felirattal együtt jelenik meg. A kisebbségi nyelvű feliratok a köztereken alig vagy egyáltalán nem fordulnak elő, aminek az oka abban rejlik, hogy az kisebbségi nyelvű írásbeliség ezekben a közösségekben újabb fejleménynek tekinthető.

Várnai Zsuzsa:

**„Сувениры Севера” Kisebbségi identitás és diskurzus. Óslakos közösségek
reprezentációja a tajmiri közösségi médiában
FUD 26.**

Hámori Ágnes- Várnai Zsuzsa:

**„СУБЕНИРЫ СЕВЕРА” Minority identity and discourse. Representation of the
indigenous communities in the social media: the case of Dudinka
[előadás 5th Mikola Conference Szeged 19-20 September 2019]**

KÉZIRAT megjelenés alatt

A tanulmány szociolingvisztikai keretben közelíti meg az óslakos kisebbségek helyzetének kérdéskörét, a nyelv, nyelvhasználat, kultúra és kisebbségi identitás kapcsolatait vizsgálva egy oroszországi város közösségeinek online reprezentációja alapján. Öt óslakos kisebbség megjelenését elemezi egy állami online újság híreiben, valamint a közösségek kulturális központjának közösségimédia-tevékenységében, és az eredmények alapján bemutatja, hogy az online kommunikációs és közösségi tér diskurzusaiban milyen fő közösségi kategóriák, valamint a kisebbségi identitás mely elemei jelennek meg, milyen hangsúlyokkal és milyen összefüggésekben. Különös figyelem irányul a nyelv dimenziójára, valamint a különféle – kisebbségi, valamint helyi és globális – identitások, identitáselemek kapcsolatainak vizsgálatára. A kutatás elméleti és módszertani háttérként a kritikai szociolingvisztika megközelítésére, különösen az identitáskonstruálás, szuperdiverzitás, multimedialitás fogalmaira épít, az identitás jelzéseit az írott szövegeken kívül az online kommunikáció vizuális tartományaiban (képek, videó) is keresve.

A kutatás kiindulópontjában a nyelv áll. Az ENSZ a 2019-es évet jelölte ki az óslakos nyelvek nemzetközi évének. Ezért állítottuk mi is ezt az időszakot a kutatás középpontjába, hogy megfigyeljük, hogyan jelenik meg a nyelv a vizsgált közösségek életében, diskurzusaikban, és hogyan jelenítik meg a közösségi médiában. A vizsgálat kiterjed arra is,

hogy a megfigyelt médiában hány poszt, cikk foglalkozik őslakos kérdésekkel, és ezekben van-e és milyen a reprezentációja az őslakos nyelveknek? Milyen etnikai csoportokat, kategóriákat említenek? Milyen kulcsfogalmak és kollokációk bukkannak fel? Hogyan tükröződnek az őslakos identitás nyelven kívüli elemei a megfigyelt médiában és ez hogyan tükröződik a vizuális, multimédiás repertoárban?

Horváth Csilla: A Hanti-manszjjszki identitás

KÉZIRAT

A Kisebbségi nyelvek az urbanizáció folyamatában: a városi többnyelvűség összehasonlító vizsgálata sarkkőri őshonos közösségekben (OTKA K 112476) című projekt során 2018 decemberében és 2019 márciusában-áprilisában Hanti-Manszjjszokban kivitelezett anonim kutatás keretében vizsgálja a szerző az északi őshonos kisebbségi etnikus identitást kifejező elemek egymáshoz viszonyított jelentőségét a városban élő hantik és mansjik körében.

A kutatás során Hanti-Manszjjszokban élő, a városban működő obi-ugor intézményekhez munkaviszony vagy hallgatói jogviszony révén kötődő adatközlőket kérték meg arra, hogy az őshonos kisebbségi identitás kialakításában és kifejezésében szerepet játszó identitásmarkereket állítsák fontossági sorrendbe. Az identitáselemek listáját a következő, a projekt során vizsgált mindhárom területen (a finnországi Enontekiö, illetve az oroszországi Dugyinka és Hanti-Manszjjszk) élő arktikus kisebbségi kultúrájához szorosan kapcsolódó markerekből állítottuk össze.

A kutatás céljának ismertetése után az identitáselemeket tartalmazó papírszeleteket összekeverve a kutatás résztvevői rendelkezésére bocsátva az adatközlők feladata az volt, hogy a papírszeleteket állítsák a rajtuk olvasható identitáskifejező elem fontossága szerinti csökkenő sorrendbe olyan módon, hogy a papírszeletek közül tetszőleges mennyiséget használhattak fel (vagyis amennyiben valamelyik általam kiválasztott identitásmarkert a kisebbségi identitás kifejezése szempontjából lényegtelennek ítélték, azt a felsorolásból kihagyhatták). Ha olyan identitásmarker szerepeltetését tartották fontosnak, amely a felsorolásból hiányzott, azt felírhatták a rendelkezésre álló üres papírszeletek egyikére. Hangsúlyos ezen kívül, hogy tetszőleges mennyiségű, azonos jelentőségűnek ítélt elemet helyezhetnek párhuzamosan egy sorba. Az identitásjelölő elemek sorrendjének összeállítása után döntésük értelmezésére, indoklására kérték fel a válaszadókat.

A kutatásban résztvevő egyetemi hallgatók alkalmi közösségét a Jugor Állami Egyetem Északi népek központja által esetlegesen szervezett összejövetelek kerete fogja össze, a hallgatóknak – nem függetlenül a hanti, mansyi nyelvek és kultúrák egyetemi oktatásának

történetétől – a Körzet őshonos kisebbségi nyelveivel, illetve a nyelveket Hanti-Mansziszokban használók közösségével kapcsolata nincsen, velük ezért nyelvhasználati interjút nem készítettem. A kutatásban résztvevő többi adatközlő nyelvelsajátítási háttérét és nyelvhasználati szokásait korábbi terepmunkáim során már vizsgáltam (l. pl. Horváth 2016, Horváth 2019). A kutatásban részt vevő adatközlők válasza közül végül tizenhat személy véleményét idézi a tanulmány.

A Hanti-Manysi Autonóm Körzetben folytatott terepmunkák kezdete óta jelen vizsgálatok idején volt a legalacsonyabb a kutatásokban való részvételi kedv. Úgy a válaszadás, mint a válaszadás rögzítésének elutasítását a társadalmi-politikai környezet közelmúltban történt változásával, illetve az ebből eredő általános bizalmatlansággal magyarázható.

A kapott válaszok alapján kijelenthető, hogy az északi őshonos kisebbségi etnikus identitást kifejező elemek közül nagyobb jelentőséget képviselnek a szellemi, mint az anyagi kultúrához kapcsolódó markerek, a transzlokálódó identitáselemek pozíciója pedig stabilabb, mint a városhoz nem köthető kifejezési módoké, bár kétségtelen, hogy a hagyományos életmódot és lakhelyet változatlanul bizonyos nosztalgia és idealizált szemléletmód övezi. A vizsgálatok alapján elmondható, hogy az őshonos kisebbségi nyelvek használata jellegzetes és fontos eleme az etnikus identitás kifejezésének, a nyelvtudás megítélése a válaszadó nyelvtudásának mértékétől függetlenül magas, ugyanakkor a hanti, manysi nyelv ismerete az etnikai hovatartozásnak nem döntő vagy kizárólagos feltétele.

A nemzetiség, etnikus identitás meghatározása szempontjából a nyelvhasználattal megközelítőleg azonos jelentőségű a genetikai leszármazás ténye, ennek fontosságához vagy az etnikai hovatartozás megállapításainak visszásságaihoz kapcsolódik a legtöbb vélemény és személyes történet. Ebben szerepet játszhat az a tény, hogy míg a személyes etnikus identitás kifejezésének narratívája és viszonyrendszere láthatóan nem alakult ki a Hanti-Manysi Autonóm Körzetben, és a csoportidentitás megjelenítése is ritkán szakad el a hagyományos életmód eszközkészletétől, addig az egyéni nemzetiségi hovatartozás, illetve megállapításának nehézségei a nemzetiségi adminisztráció megjelenésétől kezdve része az északi őshonos kisebbségek mindennapi életének.

Duray Zsuzsa: Enontekiöi identitás

”If you don’t speak the language, you’re excluded. You’re a tough one, so to say.” –

**Conceptions of being a Sámi today as reflected in interviews on language and identity
with Sámi people in Enontekiö, Finland**

[“If you don’t speak the language, you’re excluded. You’re a tough one, so to say.” –

**Conceptions of being a Sámi today as reflected in interviews on language and identity
with Sámi people in Enontekiö, Finland. Finnisch-Ugrische Mitteilungen Band 42. 1-51.**

Helmut Buske Verlag.]

Seurujärvi-Kari (2011:223) szerint ma a számi közösségek identitásának legfontosabb elemei a számi életmódhoz köthető hagyományok és a számi nyelv. A kérdés az, hogy a számi nyelv a mai modern, egyre gyakrabban urbánus környezetben élő számi közösségekben vajon mennyire játszik központi szerepet más identitásformáló elemekhez viszonyítva. A kutatás helyszínének Finn-Lappföld Enontekiö közigazgatási területét, a résztvevőket az ott élő őshonos számi közösségből választottuk. 2015–2016 folyamán interjúk készültek a közösség tíz 1950 és 1980 között született tagjával, azokkal, akik magukat száminak vallják, és akiket a helyi közösség is száminak tart. Az interjúk elemzése során a kutatás feltárja a résztvevők számi nyelvhasználatának múltbeli és jelenkori tapasztalásait, valamint a számi nyelvhasználathoz fűződő egyéni attitűdöket. Az elemzések során az alábbi kérdésekre keressük a választ:

1. A résztvevők milyen jelentőséget tulajdonítanak a számi nyelvnek saját identitásuk formálásában és ez hogyan tükröződik a számi nyelvnek a résztvevők múltjában játszott szerepében, valamint a résztvevőknek és felmenőiknek nyelvhasználathoz és nyelvátadáshoz fűződő attitűdjeiben.
2. A résztvevők saját identitásuk formálásában milyen jelentőséget tulajdonítanak a számi nyelvnek és számi identitásuk egyéb nem nyelvi elemeinek, így például a hagyományos számi életmódnak, az őshonos területeken való letelepedésnek vagy a számi közösség tagjaival való kapcsolattartásnak.

Az írás kerüli az általánosításokat, az egyéni tapasztalásokra és észrevételekre összpontosít annak érdekében, hogy jobban megértsük, milyen fontos szerepet játszik az őshonos nyelv fenntartása a vizsgált közösség tagjainak mai identitáskonstrukcióiban.

Az elemzés rávilágított arra, hogy a résztvevők a számi nyelvet identitásuk egyik legfontosabb építőkövének tartják függetlenül attól, hogy véleményük szerint ők maguk milyen számi nyelvi kompetenciákkal rendelkeznek, valamint attól, hogy a számi nyelvet milyen gyakran használják a mindennapjaik során. A számi nyelv ismeretét azonban nagy jelentősége ellenére sem tartják a mai számi identitás legfontosabb ismérévének. A résztvevők

identitásukban és a számi identitáskonstrukciókban általában sokkal nagyobb jelentőséget tulajdonítanak a nem nyelvi elemeknek, legjellemzőbben annak, hogy számi felmenőkkel rendelkezzenek, hogy a számi rokonokkal intenzív kapcsolatot tartsanak fenn, és hogy kötődjenek valamilyen formában a réntartáshoz és az azzal összefüggő hagyományos tevékenységekhez.

Habár az írásban szereplő résztvevők száma alacsony ahhoz, hogy általánosításokat fogalmazzunk meg, az elemzésekből mégis jelentős következtetések vonhatók le. Egyrészt, hogy a hagyományos számi tevékenységek, főként a réntartás elhagyása jelentősen hozzájárulna mind a nyelvi, mind pedig a kulturális számi identitás gyengüléséhez. Másrészt megállapítható az is, hogy a helyi számi közösség és a többségi finn közösség tagjainak az őshonos nyelv és hagyományok fenntartásához fűződő pozitív attitűdjei lelassíthatják a fent említett folyamatot. Sőt, ezek a pozitív attitűdök segíthetik egy olyan modern számi közösség kialakulását, amelyben az új, fiatal és idős számi beszélők mellett megtalálhatóak azok is, akik már nem beszélnek az őshonos nyelvet, de törekednek számi rokoni kapcsolataik és a számi hagyományok fenntartására, és teszik ezt függetlenül attól, hogy az őshonos területeken vagy Lappföldön kívüli urbanizált környezetben élnek-e. Írásomban felhívom a figyelmet arra, hogy a vizsgált közösségben további kutatásokra van szükség, amelyek során további résztvevők, azaz a számiul nem beszélők, és az elfinnesedő számik bevonására is figyelmet kell fordítani annak érdekében, hogy a mai számi identitás felépítését még jobban megérthessük. Egy másik fontos kutatási terület, a csoportközi attitűdök vizsgálata is ehhez a célkitűzéshez járulna hozzá.

Várnai Zsuzsa: "Who am I?" Indigenous identity in arctic urban communities.

Sociolinguistic interviews in Dudinka

KÉZIRAT

magyarul: "KI VAGYOK ÉN?"

ŐSLAKOS IDENTITÁS SARKVIDÉKI VÁROSI KÖZÖSSÉGEKBEN.

SZOCIOLINGVISZTIKAI INTERJÚK DUDINKÁBAN I. – II.

KÉZIRAT

A tanulmány a dugyinkai terepmunka során felvett tizennyolc interjú alapján azt foglalja össze, hogy a tajmiri városi többnyelvű közösség hogyan konstruálja őslakos identitását, s abban hol foglal helyet a nyelv. Általánosításokra a résztvevők kis száma nem ad lehetőséget, a minta messzemenően nem reprezentatív, de az egyéni élettörténeteken keresztül megfogalmazhatók irányvonalak arra nézve, hogy melyek a közös sajátosságok.

A tanulmány a következő kérdésekre mutat rá: (1) Mennyire van jelen a kisebbségi nyelv az egyén mindennapi életében, és ez hogyan vethető össze a beszélő nyelvi attitűdjével? (2) Milyen mértékben része a kisebbségi nyelv a kisebbségi identitásnak az egyéni válaszadók számára? (3) Milyen szerepet játszottak az otthoni nyelvhasználat és az oktatás során elsajátított nyelvek az egyén számára anyanyelve megőrzésében? (4) Milyen attitűdjei és törekvései vannak az egyénnek a nyelv átadására? (5) A kisebbségi kultúra milyen más elemeit őrzik?

Az interjúk alapján elmondható, hogy az északi őshonos kisebbségi etnikus identitást kifejező elemek közül a válaszadók nyelvtudásának mértékétől függetlenül nagy jelentőséget tulajdonítanak a nyelvnek, noha a nyelv ismerete az etnikai hovatartozásnak nem kizárólagos feltétele. Általánosan elmondható, hogy a kisebbségek leginkább származásuk alapján tartják magukat kisebbséginek, vagyis az etnikai csoporttagság beleszületéssel jön létre, tehát nem választható. A származás biológiailag öröklődő, a legalapvetőbb ismérve az etnikai besorolásnak, így a vérszerintiség a folytonosságot és az összetartozást hordozó tradíció jelképe, az ősök vállalása. Megfigyeléseink ezekben a közösségekben is ezt támasztják alá, a közeli hozzátartozókat sorolták az első helyre etnikus identitásuk legfontosabb elemeként. A származás és a nyelv után a tradicionális élettérhez és életmódhoz kapcsolódó elemek másodrendűek a tajmiri őshonos kisebbségek identitáskonstrukciójában.